

PLAN FÖR ARBETSGRUPP FÖR INFLYTTNING TILL SKÄRGÅRDEN

Övergripande syfte m.m., motivering:

Att få Skärgårdens (samtliga 6 skärgårdskommuners som är medlemmar i FS) invånarantal totalt att öka med hjälp av inflyttningsbefrämjande åtgärder (icke här definierade).

Bör ske enligt "tidtabell" och med planerade "bukett" av åtgärder.

Ett organiserat (sam)arbete med "utmaningen" behövs om det finns ett faktiskt intresse att också på sikt ha en Skärgård där det bor människor och finns verksamhet.

Med den nuvarande utvecklingen, avvecklingen är risken stor att en stor del av dagens skärgårdssamhällen inom 10 – 20 år inte längre är s.k. "normal" samhällen.

Det brådskar m.a.o. och arbetet kan inte längre, om resultat önskas, bero på tillfälliga och ofta oplanerade eller mer eller mindre improviserade enskilda åtgärder m.m.

Ett nytt grepp och framförallt i tillräckligt stor skala är av behovet, rentav nödvändiga, och detta är alltså meningen med tillsättande av en arbetsgrupp med uppdrag att öka inflyttningen till Skärgården, ökat antalet invånare.

Närmare bakgrund:

Skärgårdens (de 6 skärgårdskommunerna som också är medlemmar i rf Företagsam Skärgård) invånarantal minskar och har gjort det sedan ca 100 år tillbaka.

Totala invånarantalet i samtliga Skärgårdskommuner var per 31.12.2020 ca 2070, 31.12.2010 ca 2262 och 31.12.1999 ca 2 348. Trenden över tid är m.a.o. mycket klar (jfr. att Ålands befolkning under samma tidsspann ökat kännbart d.v.s. från 25 776 (2020) till 29 884 (2020)).

Kommunerna har genom åren satsat på olika åtgärder för att locka flera invånare till resp. kommun, till Skärgården. Kommunerna de senaste 10-15 åren aktivare satsat på olika marknadsföringsåtgärder för att locka till inflyttning. En del i form av samarbete två eller flera, en del har koordinerats av FS (dess föregångare) och en del kommuner har mer eller mindre gått sin "egen väg" och satsat på olika projekt. Utöver detta har kommunerna också försökt påverka/bearbeta ÅLR för bl.a. bättre, optimalare trafik och dito lokal hälsovård.

Trots alla satsningar, åtgärder m.m. så har Skärgården totalt inte lyckats med att "vända på trenden" d.v.s. få invånarantalet att börja öka.

Det finns ingen given kritisk storlek vad gäller invånarantalet och den torde dessutom variera mellan kommunerna. Men en viktig mätare torde vara antalet elever i grundskolorna.

Situation torde vara den att om inte trenden fås att vända inom ca 5 – 10 år så kommer flera av kommunerna att se sina framförallt skolor stängda.

När en skola har stängts så flyttar knappast några barnfamiljer in och också om det skulle ske är det mycket svårt att starta en skola igen också om byggnaden finns kvar m.m.

Kommunerna har gjort sina ansträngningar, se ovan, utan att hittills lyckas med att vända trenden (med undantag då av Vårdö som dock har en viss fördel pga närheten till fasta Åland). Landskapet har inte aviserat intresse att "hjälpa till" (en hyfsat fungerande trafik är förstås ett måste men bara en bricka i spelet, lösningen) trots att frågan har, om inte direkt lyfts, i alla fall i informella sammanhang förts fram med tanke på Skärgårdens enorma och uttalade utmaning (inte heller landskapet kan säga att man varit omedveten om trenden och behovet av extraordinära insatser om Åland på sikt skall ha en levande skärgård).

Definition på levande, normal Skärgård.

En ungefärlig normal befolkningspyramid d.v.s. invånare i alla åldrar (varav viktigast att gruppen 0-17 år är minst 18 % av det totala invånarantalet, ÅSUB 31.12.2019 = 13,6 % och hela Åland 19,8 %) samt att det i varje kommun (de nu existerande) finns en grundskola, ett dagis och ett äldreboende samtliga livskraftiga (definition tas fram av arbetsgruppen).

Målsättning, mätbar :

Senast 31.12.2024 är antalet invånare i Skärgården minst 2300 (31.12.2020 = ca 2070 invånare).
Antalet invånare i Skärgården har senast 31.12.2026 ökat två år i rad.

Måttstock på att Skärgården (totalt) fått "trenden" att vända är att antalet invånare ökat 5 år i rad.

Arbetsgruppen:

Mandatperiod:

Arbetsgruppen tillsätts när styrelsen har kommit överens om uppdraget m.m. för arbetsgruppen och avslutar sitt arbete 31.12.2024 förutsatt att målsättningen har uppnåtts. Arbetsgruppen kan, nytt beslut, och egentligen bör fortsätta arbetet om någon av de nuvarande kommunernas invånarantal (ösamhällena) har minskat med mer än 5% per 31.12.2024 jfr invånarantalet per 31.12.2020. Varför arbetet då bör fortsätta (i praktiken fr.o.m. 01.01.2025) motiveras med ett solidaritets "tänk" (alla 6 kommuner likvärdiga medlemmar av rf FS och dito viktiga för Skärgården) och att Skärgårdens trend inte har vänt om ex. 2 av kommunerna har bidragit med hela ökningen och de 4 övriga har minskat eller stampat på stället.

Sammansättning m.m.;

Arbetsgruppen utses för två år i taget av FS styrelse (ingen idé att byta medlemmar "ofta", rätt gäng från början och kontinuitet av många orsaker att föredra, kan ändå bli orsak att byta någon medlem ibland).

Ordf. utses årligen inom arbetsgruppen (närmast för att ordförandeskapet kan vara rätt krävande).

Av medlemmarna förväntas engagemang och möjlighet att avlägga viss tid på arbetet (underförstått alltid kunskap om skärgården, minst den egna kommunen, närområdet).

Arbetsgruppen sammankallas av ordf. för möte ca 5- 8 gånger i året.

Arbetsgruppens sekreterare är FS verksamhetsledare.

Kostnader:

Arvodet: samma som för styrelsen för FS.

Övrigt som finansiering:

Ur FS normala budget endast arbetsgruppens möteskostnader och om det finns möjlighet finansiering av mindre projekt/satsningar (kanske inte omöjligt att haka på ex. Eu-projekt som har just med utmaningen att göra eller som i praktiken innebär motsvarande d.v.s. som kan leda till att invånarantalet ökar...hit räknas dock inte projekt som "boostar" enskilda näringar också om de i princip förstås också kan bidra till arbetsplatser och kanske t.o.m. inflyttning).

Ru A.B.

Eftersom åtgärder som kan påverka, ha betydelse "kostar" (underförstått att utmaningen att få trenden att vända kräver utöver arbete/tid även "pängar") så söks finansiering för större helheter via externt finansierade projekt. Ex. har Ålands skärgårdsnämnd (se protokoll 11.03.2020, punkt 5) "lovat" ta upp finansieringen av en-två projekt årligen via ÅLR.

Finansiering kan också sökas av FS medlemskommuner för helheter även mindre sådana.

Om utrymme bör anslag för åtgärder m.m. årligen anslås, reserveras i FS-budget.

Första mötet ex. (arbetsgruppen beslutar förstas själv hur agendan läggs upp).

Ta fram (samlas in av resp. arbetsgruppsmedlem) och gå igenom vad som gjorts i resp. kommun typ 10 år tillbaka i tiden när det gäller inflyttningsbefrämjande åtgärder (mötet definierar åtgärderna närmare). Också kolla vad som har gjorts i grannregionerna i första hand d.v.s. Stockholms skärgård och Åbolands. Varför inte ta exempel ännu längre ifrån (kan ex. kollas via ESIN på en europeisk nivå). Människor hjälper i regel gärna till med exempel när de kan känna sig nyttiga, duktiga. Vi är ju inte precis ensamma bland ösamhällena med utmaningen.

Framöver, övrigt....typ, exempel.

För att få en bra förankring i kommunerna relativt tidigt, snart möte med respektive kommuner (Kst.och/eller Näringsnämnd) så att de känner att de är med i processen/arbetet d.v.s. att det också gäller dem. Inom typ 4 möten ta fram en plan med åtgärder som kan befrämja inflyttningen samt göra en prioritetsordning vad gäller åtgärderna och när de ungefär kan verkställas och storleksordningen på kostnaderna (också små åtgärder kan ha effekt, d.v.s. inte bara frågan om åtgärder/projekt som sträcker sig över lång tid och kräver kännbar finansiering).

Arbetsgruppen bör alltså med viktiga exempel på åtgärder inspirera och vad är bättre om "andra" kan förverkliga, ta i, utföra åtgärderna. Kommunerna bör nog på sikt (trots den just nu dåliga ekonomiska situationen) vara beredd att delta på olika sätt i arbetsgruppens arbete om inte finansiellt så personellt (ex. genom att ställa upp på workshops, mässor m.m.).

Förslag, tankar/relexioner:

Varför samarbeta (via FS), slå ihop sina resurser, i denna absolut kritiska fråga citerar jag mig själv med en liknelse jag brukar föra fram:

En bukett, den måste ha ett visst "omfång", syns på avstånd, fångar uppmärksamhet med sin lyster och sin doft. När den väl har "upptäckts" av målgruppen (vi kan nog inte riktigt veta vilka alla som kan vara intresserade av att flytta till Skärgården, och jag hoppas, tror på diversitet också i det lilla samhället d.v.s. på att ett samhälle blir rikare av människor med olika bakgrund m.m. Berikar och ger samhället ifråga större "flexibilitet", inspirerar andra, varandra m.m.) så väcks också intresset för "bukettens" olika blommor (våra kommuner/enskilda skärgårdssamhällen som trots att de på avstånd liknar alla har och gärna får nästan bör ha sina charmerande egenheter m.m.). Sen väljer de den "blomma" som för just dem är mest lockande, attraktiv (kan vara människorna, naturen, geografiska läget m.m., en mix m.m.).

En av orsakerna till att det blivit rätt lite samarbete är att kommunerna sett/ser olika dels på behovet överlag att sätta pengar på aktiva inflyttningsbefrämjande men också på att kommunerna ser olika på från vilket "väderstreck" inflyttningen bör "sökas"/ kan förväntas komma d.v.s. vart marknadsföringen skall rikta sig. Framförallt Brändö men också Kumlinge och Kökar har sett fastlandet som en möjlighet (med sina ca 300 k finlandssvenskar och ytterliga grovt 500 k finskspråkiga som behärskar svenska bra/hyfsat och som bor längs kusten allt från Karleby i norr till Lovisa/Kotka i öster, längst in i Finska viken) medan då Föglö och Vårdö mera önskat se insatser riktade mot Sverige /Stockholmsregionen.

Obs! samtliga kommuner har, i olika grad som alltid beroende på muskler m.m., däremot nog satsat på diverse satsningar som också behövs för att också "passivt" locka nya invånare men också hålla kvar de som redan bor i kommunerna. Med det avser jag infrastrukturella satsningar (vägar, bostadsområden, avlopps/vatten-nät, bostäder) och både hårdvaran och mjukvaran i den kommunala verksamheten d.v.s. satsningar på skola, dagis och äldreomsorgen. Gäller både personal, byggnader m.m. Mycket viktiga satsningar som absolut är förutsättningen för att det överhuvudtaget skall vara någon idé att försöka locka nya invånare till Skärgården.

No man is an Island...det gäller också Skärgården....d.v.s. vi bör i denna utmaning dels kolla hur det är i andra motsvarande regioner men också sträva att få hela Åland med och då förstås i första hand via Ålands landskapsregering/landskapet. ÅLR bör, så långt är vi på det sluttande planet...så bråttom är det, delta mycket aktivare än man gör idag.

Trafiken som i sig är viktig men långt ifrån allt.

Så det gäller att få resten av det offentliga Åland att se "Skärgårdens sak/utmaning som sin".

Obs! att allt som står skrivet här är min uppfattning som bygger på min erfarenhet (35 år som kom.sekr./KD i Brändö) och mitt minne (kan vara si och så). Förstås vill jag tro att jag har en rätt bra helhetsbild av hur "utmaningen" hanterats de senaste 20 åren d.v.s. så länge det överhuvudtaget har jobbat mera medvetet med "frågan". Inte min mening att här börja rota i vad vem har gjort eller inte gjort. Min tanke är att komma överens om vad göra om man är överens om att något borde göras och då tillsammans.

Befolkningsstatistik m.m. ur ÅSUBs statistiska årsbok 2020.

John 29.01.2021.

fw JB.